

**Naším posláním
je průlomová
astronomie**

**PLAKÁT
UVNITŘ!**

My jsme ESO

V Evropské jižní observatoři umožňujeme vědcům z celého světa odhalovat tajemství vesmíru k všeobecnému prospěchu. Navrhujeme, stavíme a provozujeme pozemní dalekohledy, které astronomové využívají k řešení palčivých otázek jako například:

Jak vznikl vesmír?

Co jsou černé díry?

Jsme ve vesmíru sami?

Od roku 1962 rozšiřujeme naše znalosti vesmíru a zároveň možnosti jeho zkoumání tím, že propojujeme státy a lidi a podporujeme mezinárodní spolupráci v oblasti astronomie. Pomáháme zajistit udržitelnou budoucnost astronomie a astronomické techniky prostřednictvím našich vzdělávacích programů, politiky otevřených dat a nových teleskopů a přístrojů. V našich osvětových a vzdělávacích projektech, mezi něž patří prohlídky observatoří ESO a Planetária a návštěvnického centra ESO Supernova, využíváme nadšení veřejnosti pro astronomii, abychom zvýšili zájem společnosti o vědu a techniku.

Fakta o ESO

16
členských států a partnerské státy
Chile a Austrálie

750
zaměstnanců z
více než 30 zemí

€216 milionů
činí roční příspěvky členských států ESO a Austrálie (2023)

Naše dalekohledy

Všechny naše dalekohledy se nachází v chilské poušti Atacama, která je jedinečným místem pro pozorování noční oblohy. Provozujeme tam tři pozorovací stanoviště: La Silla, Paranal a Chajnantor. Na tomto místě právě vzniká náš doposud nejmodernější přístroj: dalekohled ELT (Extremely Large Telescope), který dramaticky promění, co si myslíme o vesmíru, a jaké místo v něm zaujímáme.

Paranal

VLT/VLTI — Very Large Telescope je nejlepší observatoř ve viditelné a blízké infračervené oblasti na světě. Jeho dalekohledy pracují buď každý zvlášť, nebo dohromady tvoří přístroj zvaný Very Large Telescope Interferometer, který dokáže zachytit mnohem jemnější detaily vesmíru. V pozorování noční oblohy ho doplňuje nedaleká VISTA (Visible and Infrared Survey Telescope for Astronomy).

ELT (ve výstavbě) — Extremely Large Telescope je převratný 39metrový optický a infračervený dalekohled, který bude zkoumat vesmír s nevídanou citlivostí a rozlišením.

CTAO South (ve fázi plánování) — budoucí soustava Čerenkovských dalekohledů Cherenkov Telescope Array Observatory bude zkoumat vesmír v nejvyšších energiích. ESO je partnerem projektu a bude hostitelem a provozovatelem jeho jižní soustavy.

Chajnantor

ALMA — ESO společně s mezinárodními partnery provozuje Atacama Large Millimeter/submillimeter Array, nejvýkonnější teleskop pro pozorování chladného vesmíru.

La Silla

ESO
3,6metrový
dalekohled

NTT

První observatoř ESO je domovem průkopnických dalekohledů, jako je ESO 3,6metrový dalekohled a dalekohled NTT (New Technology Telescope), stejně jako mnoha hostujících dalekohledů.

Další lokality ESO

Garching u Mnichova, Německo — zde se nachází hlavní sídlo ESO a ESO Supernova. Právě v Garchingu probíhá většina návrhu a vývoje dalekohledů a odtud pracovníci ESO spravují data z našich observatoří, včetně archivace a uživatelské podpory.

Santiago, Chile — je domovem místního organizačního střediska ESO v naší partnerské a hostitelské zemi. Právě ze Santiaga podporujeme provoz ESO v Chile a spolupracujeme s místními úřady, vědeckou komunitou a společností.

Přelomová věda

Dalekohledy ESO umožnily pozoruhodné objevy a poskytly odpovědi na otázky jako:

Je ve středu naší galaxie černá díra?

Pomocí zařízení ESO astronomové po tři desetiletí sledovali hvězdy ve středu naší Galaxie a zjistili, že obíhají kolem supermasivní černé díry. Za tento objev byla v roce 2020 udělena Nobelova cena.

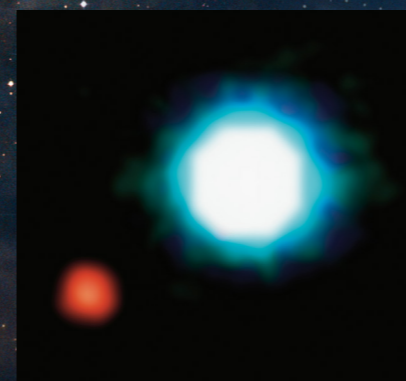
Jak černá díra vypadá?

Sít teleskopů po celém světě, včetně teleskopů ESO, umožnila astronomům pořídit první snímek této černé díry.

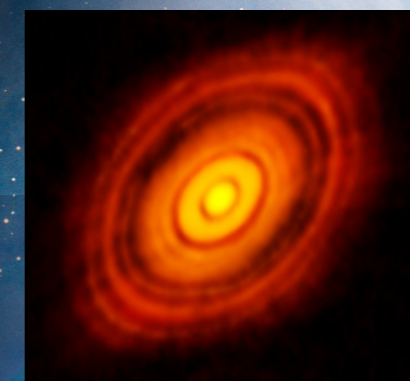
Jak rychle se rozpíná vesmír?

Astronomové využili zařízení ESO k měření rozpínání vesmíru a zjistili, že se rozpíná stále rychleji. Tento objev byl v roce 2011 oceněn Nobelovou cenou.

Jaké planety se nachází mimo náš domov?

První přímý snímek planety mimo naši Sluneční soustavu, nazvané 2M1207 b, byl pořízen v roce 2004 pomocí dalekohledu ESO VLT (Very Large Telescope).

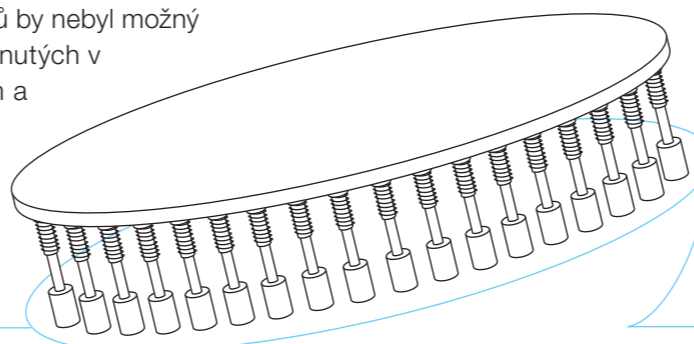
Dalekohledy ESO mimořádně detailně zobrazily zrod planet a pomohly nám zjistit, jak vznikají planety, jako je ta naše.

Naše dalekohledy také objevily planety obíhající kolem hvězdy nejbližší Slunci, včetně jedné, která by mohla mít na povrchu vodu.

Pokrokové technologie

ESO posouvá technologické limity. Zvětšili jsme velikost zrcadel našich dalekohledů z jednoho metru na současných 8,2 metru u čtyř hlavních dalekohledů VLT. Primární zrcadlo připravovaného ELT (Extremely Large Telescope) bude mít 39,3 metrů.

Provoz takto velkých dalekohledů by nebyl možný bez převratných technologií vyvinutých v ESO ve spolupráci s průmyslem a akademickou sférou. Příkladem mohou být aktivní a adaptivní optika.

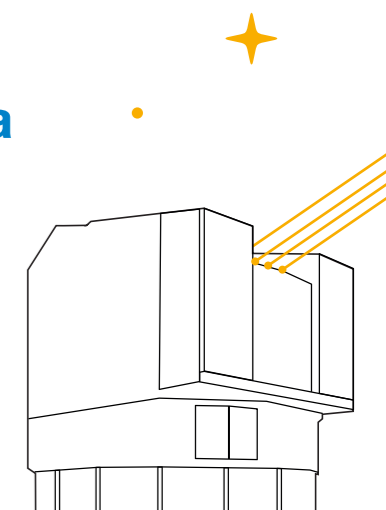

Aktivní optika

Zaměstnanci ESO vyvinuli tuto klíčovou technologii pro konstrukci větších a opticky přesných primárních zrcadel pro dalekohledy. Poprvé byla představena u dalekohledu ESO New Technology Telescope.

Adaptivní optika

Tato technologie, používaná u VLT a dalších dalekohledů, umožňuje pozemním dalekohledům pořizovat velmi ostré snímky pomocí deformovatelných zrcadel, laserů a senzorů, které opravují zkreslení způsobené zemskou atmosférou.

Dalekohled budoucnosti

Ve vesmíru je stále co objevovat. K řešení největších astronomických otázek naší doby staví ESO Extremely Large Telescope (ELT) na hoře vzdálené jen několik kilometrů od dalekohledu Very Large Telescope. ELT se zrcadlem o průměru přes 39 metrů je největším optickým a infračerveným dalekohledem, jaký byl kdy postaven. Jeho provoz bude zahájen koncem desetiletí a bude součástí ESO observatoře Paranal.

„(...) je docela možné, že jde o nejambicióznější dalekohled, který kdy zdobil povrch Země.“

The Economist

ELT bude pozorovat planety podobné Zemi u jiných hvězd, a mohl by tak být prvním dalekohledem, který najde důkazy o existenci života mimo naši Sluneční soustavu. Bude zkoumat černou díru ve středu naší Galaxie podrobněji než kdykoli předtím a prozkoumá černé díry v jiných galaxiích. Teleskop bude zkoumat i nejvzdálenější části vesmíru a odhalovat tajemství prvních galaxií a podstatu záhadného temného vesmíru. Kromě toho astronomové také počítají s nečekanými objevy – vzhledem ke své velikosti a technologickým možnostem nás ELT jistě něčím překvapí.

Mezinárodní spolupráce

Dnešní teleskopy jsou obrovské vědecké mašinerie o velikosti stadionu. Jejich stavba vyžaduje spolupráci stovek vědců, inženýrů, stavebních dělníků, průmyslových a dalších dodavatelů z celého světa, kteří pracují ruku v ruce.

ESO je jednou z prvních nadnárodních vědeckých organizací. Díky stabilní právní struktuře zdrojů a úzkým vazbám na mezinárodní astronomickou komunitu i průmysl realizují členské státy ESO

špičkové projekty, které by samy uskutečnit nedokázaly.

ESO také dlouhodobě spolupracuje, k oboustrannému prospěchu, s Chile, které je partnerem ESO a na jehož území stojí přístroje ESO. ESO má tu čest využívat nejlepší světové astronomické lokality a na oplátku pomáhá vytvářet obchodní příležitosti, stimuluje místní rozvoj a podílí se na vzdělávání nové generace chilských astronomů a inženýrů.

Koncem tohoto desetiletí
Extremely Large Telescope
(ELT)

Ø 39,3 m

1998
Very Large Telescope
(VLT)

Ø 8,2 m

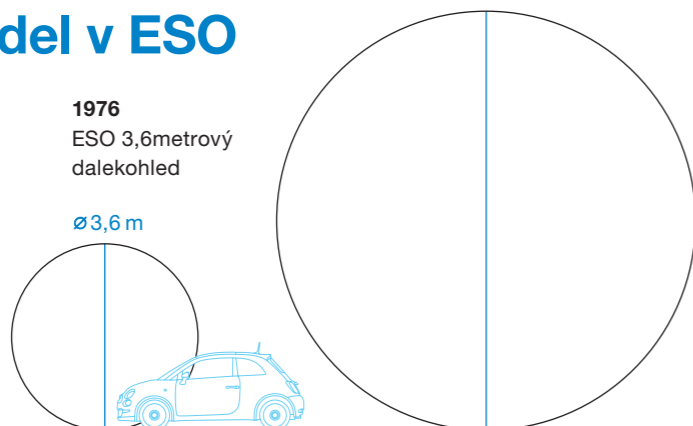
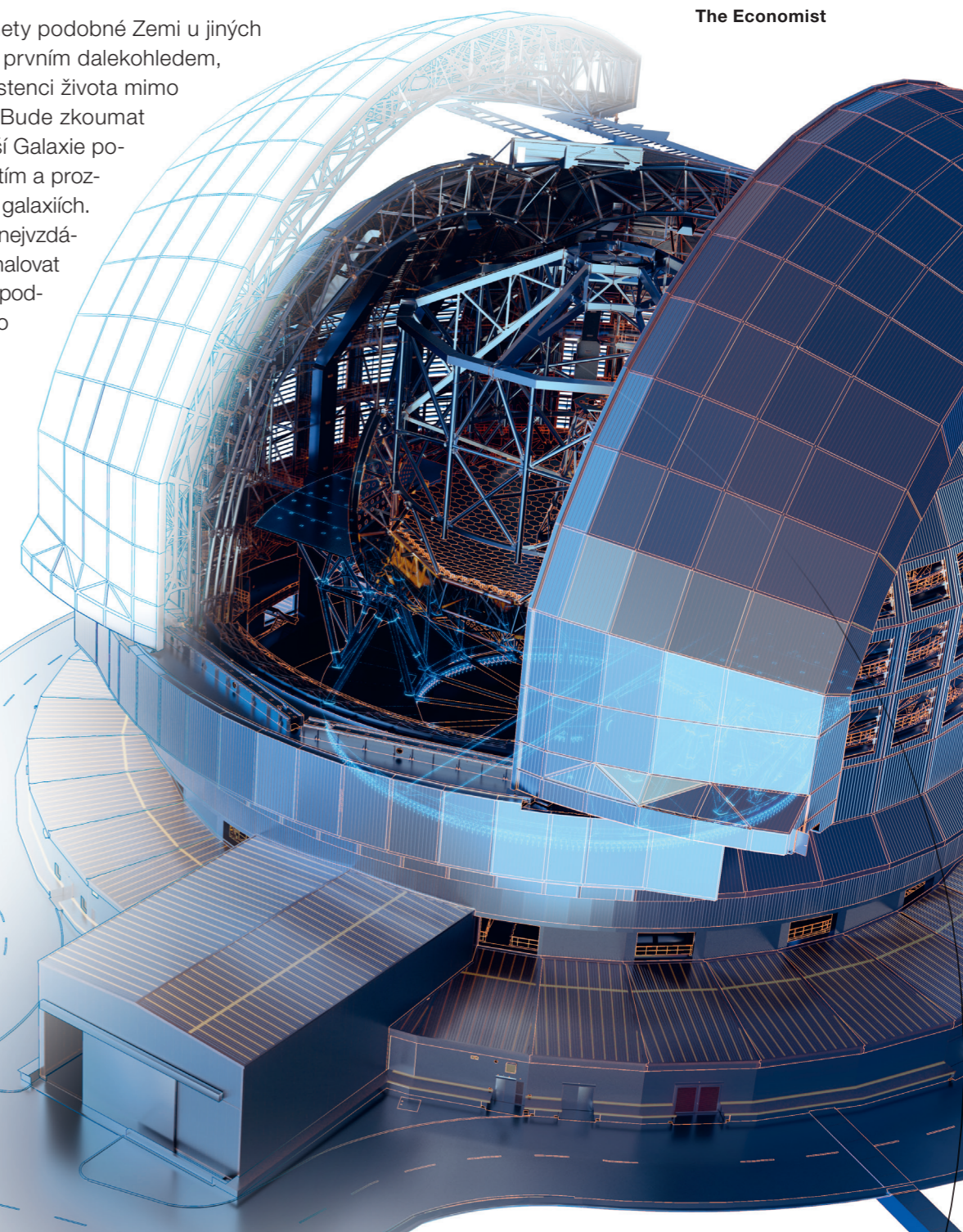
Vývoj zrcadel v ESO

1976
ESO 3,6metrový
dalekohled

Ø 3,6 m

1966
ESO 1metrový
dalekohled

Ø 1 m

Chcete vědět víc?

Na stránce **eso.org** najdete vše o ESO, včetně:

- Prohlídek našich observatoří v Chile či pořadů v planetáriu ESO Supernova v Německu.
- Sociálních sítí ESO.
- Příběhů, videí a obrázků z ESO.

Evropská jižní observatoř

ESO Headquarters, Karl-Schwarzschild-Straße 2,
85748 Garching bei München, Německo
Telefon: +49 89 320 06-0
E-mail: information@eso.org

ESO Santiago Office, Alonso de Córdova 3107,
Vitacura, Casilla 19001, Santiago de Chile, Chile
Telefon: +56 2 2463 3000
E-mail: contacto@eso.org

S velkým plakátem!

IC2944 – Mlhovina Běžící kuře

Tento snímek o velikosti 1,5 miliardy pixelů pokrývající oblast 270 světelných let byl pořízen přehlídkovým dalekohledem VLT Survey Telescope na ESO observatoři Paranal.

Kredit: tým ESO/VPHAS+
Poděkování: CASU

